

Robert A. WILSON – Ištařin návrat

Mařa & DharmaGaia 2000 (přeložil Petr Pálenský)

Obnažená ňadra Polynésanek urážela misionáře do té míry, že tyto dámy nutily, aby se halily do proslulých *muu-muu* či do širokých, volných šatů matky Hubbardové. Podle Arthura Grimbleho, zmocněnce pro výzkum Gilbertových a Lagunových ostrovů však výsledky těchto snah byly přesně opačné než ty, které misionáři zamýšleli: „Šaty snad sice mají původ v Rajské zahradě, ovšem na Tichomořský ráj měly účinek zcela zničující. Šaty, pokrývající těla, jež předtím chodila obnažená, přispěly k mravnímu úpadku domorodců, u nichž začaly povzbuzovat nechutnou zvědavost, kterou tito nikdy předtím nepociťovali.“ Stejný poznatek vyjádřil i Charlie Chaplin v jisté rané grotesce, v níž hraje natěrač, který v jednom z pokojů domu, jenž má vymalovat, objeví sochu nahé ženy. Charlie se nejdříve začervenal, dívá se stydlivě jinam a potom přinese stínítko lampy a postaví ho před sochu tak, že zakrývá část těla od ňader až po boky. Potom se na okamžik vrátí ke svému malování, ovšem za chvíli se přišourá zpět a lascivně jukne za stínítko. Tím v kostce vyjadřuje celou psychologii odívání.

Stejný efekt striptýzového tabu se skrývá i za ženskou módou, jež desetiletí co desetiletí udržuje zájem mužů o to, která část ženského těla má být strategicky odkryta a která naopak skryta. Na běžném reklamním snímku polonahé dívky z let dvacátých je patrné utlumení a potlačení ňader, jež je kompenzováno tím, že jsou plně vystaveny na odív nohy, což bylo pro toto desetiletí plochých dívek v krátkých sukních typické. Podobně tomu bylo i koncem let čtyřicátých a začátkem let padesátých, kdy začaly být nohy haleny do dlouhých sukní a návrhy šatů naopak začaly zdůrazňovat zadek – kterému byla pak věnována velká pozornost právě na jedněch z prvních fotografií *Playboye* a jeho napodobitelů. Jde o obecné pravidlo ženské módy: pokud něco skryjeme, musíme něco jiného zase odkrýt. Francouzské ženy napoleonských dob tak v širokých výstřizích okázale vystavovaly na odív svá ňadra, zatímco z jejich nohou nebylo možno zahlédnout ani píd', neboť sukně sahaly až na zem. Tento módní striptýz se zdá být nekonečný: cokoli je v jednom desetiletí ztraceno, v druhém se vrací zpět, a co je získáno, je později zase ztraceno.

Nesmyslnost názoru, že odívání těla je inspirováno cudností, nám dokazuje jedna jediná součást oblečení. Samozřejmě mám na mysli podprsenku – která má opravdu jen velice málo co do činění se snahou prsa zakrýt, naopak se je snaží všemožně zviditelnit. Podprsenka byla a dosud je předmětem snažení tolika módních návrhářů, že její účel může být doslova jakýkoli, a záleží na právě platných módních nárocích. Jedna podprsenka učiní z malých ňader velká, jiná zase příliš velká ňadra dovedně skryje, další podrží prsa pěkně vzhůru, zatímco jiná je uhladí spíše dolů, a existuje dokonce i podprsenka nafukovací. Z knihy Lawrence Langnera se mimo jiné dozvíme také o výrobcu podprsenek, který s náležitým humorem uvedl na trh následující tři modely: „Velkého diktátora“ (pro potlačení mas), „Armádu spásy“ (pro podporu zchudlých) a „Bulvár“ (který z malých kopečků učiní velehory). Skutečným motivem všech těchto modelů samozřejmě není cudnost, nýbrž marnivost.

Odpor k podprsenkám, který je ztotožňován s hnutím za osvobození žen, i když toto politické hnutí se k němu ve skutečnosti uchýlilo až poté, co jej už dříve na několik let přijaly za své kruhy levicových *hippies*, je třeba vnímat v kontextu takových trendů, jako je: žádný make-up, nošení levných obleků ve stylu „nižších tříd“ (pro muže i ženy), preferování jógy a chiropraxe namísto tradiční alopatické medicíny, cestování stopem a též upřednostňování marihuany před alkoholem. Ve všech těchto tendencích se odráží jediný určující faktor, jímž se zdá být odhodlání neutráct zbytečně peníze, tj. vzdor vůči systému, jehož posláním je zřejmě především „ošukbat“ veřejnost, jak říkají mladí. Je to forma revoluce, forma anarchistické přímé akce, jež se zásadně liší od akcí politických, prosazovaných liberály a

marxisty. Umožňuje mladým lidem v pohodě odejít ze zaměstnání, které se jim protiví, neomezeně cestovat, žít částečně ze sociálních dávek, udržovat si svobodu, kterou starší generace ve velké většině již dávno ztratila, a to vše pouze výměnou za to, že přijmou jistý stav dobrovolné chudoby. Slogan „Neměj nic, co by se ti nevešlo do batohu a co bys neunesl na zádech“ je součástí mystiky, jež dává smysl právě tehdy, pokud je motivem člověka užívat si života. Stejná mystika ztrácí logiku pouze v případě, kdy je člověk přesvědčen, jako téměř celá starší generace, že smyslem života je mít lepší dům, auto a dražší televizi než jeho soused...

Plochá poprsí let dvacátých jsou zvláště zajímavá z toho důvodu, že se paradoxně časově shodují s liberalismem a všeobecným uvolňováním předcházející „viktoriánské“ pruderie. Sociologové v souvislosti s tímto obdobím kladou důraz především na aspekt probíhajícího zrovnoprávnění mužů a žen: ve dvacátých letech získaly ženy hlasovací právo, aby se o pár let později začaly zřikat typických křivek svého poprsí — obojí totiž souviselo s hnutím, jehož cílem bylo potlačit sexuální diskriminaci. Ale proč se feminismus zhroutil, když přišla léta třicátá, čtyřicátá a padesátá, a proč se potom vrátil s tak rozhořčenou a hysterickou rétorikou na konci let šedesátých? A dále, proč se era plochého poprsí časově shodovala s érou úpadku kojení (jež zanechala v dětech onoho desetiletí zřetelné trauma, díky němuž z nich nyní máme paranoidní geriatrické případy, lidi nepřátelské vůči všem formám života na této planetě, ať už jsou těmi formami černí, orientálci, zvířata, Evropané, hmyz, ryby či — co je nejsmutnější — jejich vlastní děti)? A proč bylo to samé desetiletí zároveň desetiletím oficiálních represí vůči té nejorálnější ze všech drog, tedy alkoholu, a tím i desetiletím celonárodního odporu proti tomuto zákonu, jaký potom neměl obdoby až do „marihuanové revoluce“ v šedesátých letech? Všechny tyto psychodynamické jevy by bylo rozhodně záhodno objasnit.

Irské úsloví o těžkém pijanovi — „ten by slízal whisky i z bolavé nohy“ zdůrazňuje orální charakter alkoholika. Stupidní představa o tom, že alkoholismus lze vymýtit, pokud pít postavíme mimo zákon (což bylo obdobou protimarihuanové zuřivosti, která vypukla o desetiletí později), se časově shodovala se snahami o potlačení orálnosti v téže epoše. Během dvacátých let nebyl zvolen jediný demokratický prezident a ani v jedné komoře Kongresu nebyl přijat jediný výrazný sociálně prospěšný zákon. Když nakonec Franklin Delano Roosevelt alkoholovou prohibicí ukončil a třetině národa „s nedostatkem potravy, ošacení a s nedostatečným bydlením“ začal poskytovat sociální výhody, konzervativce H. L. Mencken ihned přispěchal s metaforou, podle níž si Roosevelt spletl vládu s „dojnou krávou se sto miliony vemen“.

Mezitím však byly tyto „suché a ilegální roky“ svědkem jak ústupu ženských nader, tak zkracování ženských vlasů. „Chlapecký“ účes žen, stejně jako dlouhé vlasy mužů koncem šedesátých let, posunuly společnost k jednopohlavnímu vzhledu, ovšem zmíněnou iniciativu můžeme přičíst jednoznačně „přeslici“. Jednalo se snad o popření sexuality, blízké rozhořčenému odhodlání bojovnic za ženská práva z šedesátých let? Ne tak docela — neboť se začal zvedat více a více lem sukni, a ženské nohy, to je přece také sexuálně stimulační prostředek, že? Erotické signály, vyzařované z tvarů, kterými se může ženské tělo pochlubit nad břichem, byly vykompenzovány sekundární smyslností spojenou s oblastí pod ženskými boky. Zdá se, že zde zasáhla sama příroda se svými neochvějnými zákony. Pokud sex vyháníte hlavními dveřmi, vplíží se vám zpět postranním oknem.

Kterémukoli muži narozenému po roce 1930 (nebo i po roce 1940) musejí fotografie „krásek“ z let dvacátých připadat přinejmenším divné, ne-li přímo děsivé. Ty ženy jsou atraktivní, to ano, ALE KDE MAJÍ PROBOHA PRSA? Ta byla pečlivě uschována pod speciálními podprsenkami, jež je stlačovaly a zplošťovaly tak, že prsa připomínala spíše hrud' nedospělých chlapců, atraktivní snad jen pro skryté homosexuály (kteří tehdy podle oficiálního mínění ani nemohli existovat, neboť ona doba byla dobou republikánské cti,

dobou hardingovsko-coolidgovsko-hooverovské trojice, dobou staromódní diplomacie dělových člunů, která rozhodně nehýřila žádnými přehnaně patetickými doznáními skutečnosti, že lidé, proti kterým jsme útočili, nás předtím ve skutečnosti pozvali jako hosty, dobou zdánlivě neotřesitelného a bohatnoucího trhu s akcemi, dobou plochých kapesních láhví a vzrušujícího pocitu, že pokaždé, když se napijete, pácháte zločin).

Americké ženy se tak zřekly svých ňader stejně, jako se zbavovali jistých částí svého těla pacienti, kteří tak chtěli uniknout před bolestivým rozporem mezi biologickou potřebou a společenským pokrytectvím a jejichž případy popisuje Wilhelm Reich ve své knize *Character Analysis* (Charakterová analýza), Frederick Perls v knize *Gestalt Therapy Verbatim* (Gestalt terapie doslova), Alexander Lowen v *The Betrayal of the Body* (Zrazení těla) a William C. Shutz v *Here Comes Everybody* (A všichni jsou tu). Potlačování ňader ve dvacátých letech může mít spojitost také s následnou hysterektomickou posedlostí let třicátých, kdy lékaři sypali z rukávu desítky důvodů (nyní již dávno považovaných za neplatné), proč si nechat odstranit dělohu. Ve čtyřicátých letech Kinsey při svém výzkumu zjistil, že dvě z pěti žen, které dosáhly dospělosti právě v těchto dvou předcházejících desetiletích, byly schopné dosáhnout orgasmu teprve po dvou letech pravidelného pohlavního styku. Možná že všechny tyto příznaky jsou vesměs cenou, kterou byla společnost nucena zaplatit, aby mohla učinit obtížný přechod od viktoriánské pruderie k současné „uvolněné“ etice. Pokud tomu tak skutečně je, potom veškerou potřebnost, s níž se setkáváme na každém kroku, můžeme s ledovým klidem akceptovat jako důkaz toho, že jsme ještě stále na přechodu k nějaké sexuální přičetnosti.

Nicméně, nelze než zdůraznit, že potlačování ženských ňader z historického hlediska vždy naznačovalo přítomnost anální mentality, jež je svou podstatou zcela nepřátelská. Předzvěstí upalování čarodějnic a masových hysterií ve středověku bylo právě již pouhé nervózní zakrývání ženského poprsí, G. Rattray Taylor ve své knize *Sex in History* (Sex v historii) popisuje Evropu v tomto období otevřeně jako „něco mezi blázcem a jatkami“. Dvacátá léta dvacátého století nakonec vyvrcholila nezaměstnaností postihující jedenáct milionů lidí, přičemž vláda i podniky prohlašovaly, že ony na tuto situaci nemají sebemenší vliv a že tito „příživníci“ by si jistě práci našli, kdyby hledali jen o něco usilovněji. Je výstižné, že sexuální bohyně toho desetiletí byla plochá Theda Bara (jejíž jméno, které si sama vytvořila, bylo anagramem sloganu Death Arab, volně přeložitelného jako „smrt Arabům“) a která byla na plakátech většinou uváděna jako „*The Vamp*“ — vampír).

Mezitím však vyrůstala první generace dětí, jimž bylo odepráno kojení. Aby se předešlo jejich fyzické smrti, vstrčili jim do úst plastické láhve s gumovou „prsni bradavkou“ (jakou újmu doznala jejich duše, si může leckdo domyslet, nicméně teď, když jsou již dávno dospělí, si tito plastickou láhví odkojení jedinci vysloužili od rockového zpěváka a skladatele Franka Zappy přezdívku „plastic people“ [plastikové lidi]). Podobně tak i výrok „Plastik, Benjamine, plastik!“ z populárního filmu šedesátých let, *The Graduate* [Absolvent], byl namířen na stejnou generaci a okamžitě zlidověl, ačkoli jen málo lidí pod touto metaforou odhalilo její původní smysl.) Ženské ňadro tak bylo prakticky vykázano za hranice Spojených států, nejinak tomu bylo i s veškerým legálním alkoholem, a celá kultura začala směřovat k „normálnosti“. „Normálnost“ znamenala běžné, ničím nerušené pracovní úsilí, kdy každý muž a každá žena sedí ukázněně za svým psacím stolem přesně s úderem začátku pracovní doby, znamenala pohrdání „sentimentálními“ (tj. orálními) názory radikálů a zároveň umožnila, aby byl průmysl zamořen „odborníky“ na racionalizaci práce a efektivnost provozu, jejichž smyslem bylo zničit všechny poslední pozůstatky organického lidského tempa a lidských vztahů u montážních linek, které ještě pořád stály v cestě tomu, aby se všechny „výrobní prostředky“, ty lidské i ty mechanické, mohly pohybovat se strohostí neúprosně přesných hodinových ručiček.